

192
419658

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ, ΕΝΑΣ ΟΥΜΑΝΙΣΤΗΣ ΣΤΗΝ ΚΥΝΙΚΗ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

« Δέν άποκλείεται νά είμαι κι' ένας καλός καλλιτέχνης »

ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΣ Η ΣΥΡΡΟΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ

Η λατρεία σ'ό Γιάννη Τσαρούχη πού δείχνει τό κοινό στήν τελευταία του έκθεση στό «Ζυγό» είναι πρωτοφανής γιά τίς έλληνικές συνήθειες φιλοτέχνων. Ο ζωγράφος, μιά μεγάλη περίπτωση, όχι μόνο στήν τέχνη αλλά και στήν πνευματική μας ζωή γενικότερα. βρήκε τήν αναγνώριση πού αξίζει στήν αυθεντικότητά του. Ένας άνθρωπος μέ άπειρα δώματα, μέ άποψη γιά τά γύρω του πράγματα μέ κομμό γιά τά δεινά τής ανθρωπότητας.

Έκείνο πού ό Τσαρούχης έφερε στή δική μας πραγματικότητα ήταν ή καθαρή ματιά άπέναντι σέ καταστάσεις ξεχασμένες, καταχνησασμένες ή καταδικασμένες. Μιά ματιά γεμάτη κουράγιο και παιδική άθωότητα. Μας έμαθε νά βλέπουμε τήν ψευτιά τήν ξενομανία, τή μίσηση, τή έλλειψη αυθεντικότητας. Ουμανιστής σάν φιλοσοφική τοποθέτηση, εξακολουθεί νά βλέπει τά πράγματα μέ τά ίδια κριτήρια σέ μιά εποχή πού ό ουμανισμός έχει εκτοπιστεί από τόν κυνισμό ή από διάφορους άλλους —ισμούς.

Στήν άποκλειστική συνέντευξη γιά τήν «Καθημερινή» ό Γιάννης Τσαρούχης μού μίλησε γιά τήν τέχνη στή σύγχρονη κοινωνία τή σχέση μέ τόν άνθρωπο, τή δυνατότητα νά έκφράσει τά σημερινά προβλήματα.

ΕΡ.: Τί σημαίνει σύγχρονη τέχνη Πότε γιά σας ή τέχνη είναι σύγχρονη;

ΑΠ.: Από τό 35 πού άρχισα ν' άσχοιούμαι σοβαρά μέ τήν τέχνη, μέ άπασχόλησε πολύ αυτό πού ονομάζουμε σύγχρονη τέχνη. Δέν συμφωνούσα καθόλου μ' αυτούς πού μιλούσαν γιά τήν καλή παλιά εποχή και πού έδρισκαν ό,τι καινούργιο γίνεται, κακό. Στους κύκλους πού ζούσα έγώ, ό Πικάσο, ό Μπρακ, ό ντέ Κίρικο, άκόμα και ό Κλέε, ήταν ένα είδος κατεστημένο σεβαστό και όποιαδήποτε άλλη γνώμη ήταν άπαράδεκτη. Όταν πήγα σ'τά 36 στό Παρίσι νά γνωρίσω και από κοντά τί είναι τέλος πάντων αυτή ή μοντέρνα τέχνη όχι τόσο των μεγάλων ονομάτων αλλά των επαναστατικών κινημάτων πού κατά ένα τρόπο ήταν εναντίον τής Σχολής του Παρισιού. Ο Νταλί μέ τάσασε πολύ όχι τόσο γιά τό ποιητικό του μήνυμα όσο γιά τήν έπιστολοφή του στήν παλιά αναπαραστατική ζωγραφική. Ζώντας στό σκοτεινό Παρίσι όμως, αισθανόμουν τήν ανάγκη μιάς ζωγραφικής αυτόφωτης ή μέ χρώματα φλυορεσάν ή μέ σωλίνες φθορίου. Στήν περίοδο αυτή έγραψα πολλά ποιήματα σουρεαλιστικά πού ένα μικρό τους μέρος δημοσιεύτηκε πέρσι στό «Ζυγό». Τό Παρίσι όμως μού άνοιξε τά μάτια και στή ζωγραφική του 19ου αϊ. πού σιγά - σιγά μ' έπηρεάσε.

ΕΡ.: Ποιά είναι σήμερα ή γνώμη σας γιά τή μοντέρνα τέχνη;

ΑΠ.: Τό Μουσείο Πομπιντού τό όποίο δέν έπισκέφτηκα ποτέ άλλα ξέρω τί περιέχει, από πρώτο χέρι, τό θεωρώ ένα μωσαϊκό μιάς εποχής πού ουσιαστικά τελείωσε μέ τή οίση τής άτομικής βόμβας. Θέλω νά πώ ότι οι άπειλητικοί καλλιτέχνες όταν τόσο μεγάλες άπειλές τής έλευθερίας μας περιζώνουν, μού φαίνονται σάν παιδιά πού παίζουν στρατιωτικά. Δέν καταδικάζω τή μοντέρνα τέχνη. Ο,τι έγινε καλώς γινώμενο, άλλες όμως επαναστάσεις έχει ανάγκη ή εποχή μας κι άλλα προβλήματα αντιμετώπιζει. Δέν πρέπει νά νομίζει κανείς ότι μέ τά σχέδια πού έξέθεσα προτείνω

ΤΗΣ Β. ΣΠΗΛΙΑΔΗ

νέες λύσεις αλλά κάνω κάτι πού αυτή τή στιγμή αισθάνομαι και πού δέ μέ άποξενώνει από τους νέους πού θεωρούν δλόκληρο τό Μουσείο Πομπιντού κι ό,τι σχετικό μέ αυτό, σάν ξεπερασμένα πράγματα τής εποχής του υπαμά ή και του παππού καιιά φουά.

ΕΡ.: Δηλαδή είναι άρνητική ή στάση σας άπέναντι στή μοντέρνα τέχνη;

ΑΠ.: Όχι. Δέ συντάσσομαι μέ τους ένθους της αλλά ούτε και μέ τους επίπολαιους ένθουσιασμούς αυτών πού τήν ανακαλύπτουν σήμερα και είναι πάρα πολλοί και άρκετά έπαρχιώτες. Δέ γνωρίζω άν είμαι προσήτης ή νοσταλγός. Λέω αυτό πού πιστεύω. Όποια κι άν είναι ή σημασία τής μοντέρνας τέχνης σήμερα συνδυάζεται μ' έναν τρόπο ζωής πού μού είναι μάλλον είδεχθής. Η τέχνη πρέπει νά είναι μιά αντίδραση κατά τής σκληρότητας τής βίας και άπανθρωπιάς. Από τόν Όμηρο μέρι σήμερα αυτό συνέβαινε. Όμως σήμερα, θά είναι πολύ δύσκολο νά γίνει κανείς ύμνητής τής άουουρας τέξης όπως ό Πίνδαρος. Άλλά είναι επίσης δύσκολο νά γίνει ύμνητής των καταπιεζομένων, όταν τους κατατρώει τό αίσθημα τής αντίληξης μέ τους καταπιεστές. Ίσως έχω άδικο όταν είμαι εναντίον τής βίας. Ίσως ή βία είναι κάτι πού Θεός όταν υπάρχει ένα μεγάλο ιδανικό προς τό συμφέρον του ανθρώπου. Άλλ' αυτό τό ιδανικό λείπει από τήν εποχή μας, κι αυτή ή μεγάλη έλλειψη άπογυμνώνει τή βία από κάθε δικαιολογητικό. Η σημερινή βία δέ γίνεται από άγάπη κάποιον πραγμάτων πού έχουμε ανάγκη άλλ' από σκέτη άγάπη γιά τή βία. Τήν ίδια τήν κεφαλαιοκρατία τής θεωρώ ξεπεσμένη, όχι τόσο γιά τά εγκλήματα πού κάνει συχνά γιά νά σταθεί, αλλά γιά τήν έλλειψη ιδανικών φιλικών προς τόν άνθρωπο. Από τήν ερόσμια παλαιοαία και φυσική έπιθετικότητα, φτάσαμε στό σκοτεινό έγκλημα πού δέν ύποστηρίζει τίποτα. Υπάρχουν

ζωτικά προβλήματα του ανθρώπου, τής ζωής του. Έπιτρέπονται όλα τά μέσα προκειμένου νά λυθούν. Άπαγορεύονται όλα όταν άγνοούνται αυτά τά ζωτικά προβλήματα. Όλοι οι σωτήρες είναι

ου οι επαναστάτες ούτε πώς οι όλιγοι προνομιούχοι θά τά κρατήσουν μόνο γιά τόν έαυτό τους, όπως πιστεύουν οι συντηρητικοί. Σήμερα θά κρίνουμε τά ίδια τά αγαθά και παράλληλα τίς άδικίες

ναι προνόμιο όσων μπορούν νά τήν πληρώσουν, είτε έκμεταλλευόμενοι τή φτώχεια του καλλιτέχνη, είτε τή φιλοσοφία του. Θά ήμουν πίο εύτυχής άν τό Μουσείο Πομπιντού τό τόσο πολυέεοδο και

μοσφές τέχνης δέ σημαίνει άκαδημαϊσμός:

ΑΠ.: Ο άκαδημαϊσμός ύπήρχε ήδη στή μοντέρνα τέχνη κι αυτό το είχαν πεί οι πίο αυθεντικοί της έκπρόσωποι Ζερβός, Τερίαντ και άλλοι. Τόσο ό άκαδημαϊσμός του 19ου αϊ, όπως και πολλοί νεότεροι είναι μονομερείς έμμονές σε δευτερεύοντα στοιχεία. Υπάρχουν όμως άκαδημαϊσμοί όπως ό έλληνικός, ό αιγυπτιακός ό κινεζικός πού οργανώνονται κι ολοκληρώνονται σ' ένα σαφές ιδανικό. Οι νεότεροι άκαδημαϊσμοί είναι κάπως άναρχικοί κι άπλως δεξιοληγικοί. Αυτοί πού θέλησαν νά βρούν ένα σύστημα έμπνευσμένο από τόν Πικάσο άπέτυχαν. Τό ίδιο ισχύει γιά όσους θέλησαν νά ακολουθήσουν τό σύστημα Νταλί ή του Μάε Έρνστ. Αυτοί όλοι, καλοί ή κακοί, έπρότειναν κάτι, είπαν μιά πρόταση πού νρειζόταν μιά άπάντηση πνευματώδη, σ' ένα πνεύμα Ζέν. Αντί αυτού βροθήκανε άνάξιοι μικροστοί, σωστές κεντήστρες βαρετές κι όχι άξιοι συνεχιστές. Αν άμφιδάλλω γιά τήν αξία τής μοντέρνας τέχνης, δέν άμφιδάλλω καθόλου γιά όλα τά εκατομμύρια των μικρών καλλιτεχνών πού νομίζουν πώς εκφράζονται γυαλογρατώντας ό,τι είναι άυτοτελές και στό είδος του τέλειο. Η τέχνη δέν είναι άναμφισβήτητο αγαθό, αλλά υπό όρους.

ΕΡ.: Πώς μπορεί ένας ζωγράφος ένας καλλιτέχνης γενικότερα νά διδαχτεί από τήν παλιά τέχνη χωρίς νά γίνει άκαδημαϊκός;

ΑΠ.: Νά καταφύγει στήν πραγματικότητα και σ'τά αισθήματα πού μας προεγγεί. Κανένας δέν ξέρει από τους θεατές πόσο ή πραγματικότητα παίζει ρόλο στήν τέχνη. Ένας καλός ζωγράφος, είτε άσχημής είτε συγκεκριμένος όφείλει πολλά στήν πραγματικότητα. Τό κοινό όμως βλέπει μόνο τήν αλλοίωση πού ύφίσταται από τήν κατεργασία του καλλιτέχνη και δέν βλέπει αυτό πού τή συνδέει μαζί της. Έτσι δημιουργούνται τραγικές παρεξηγήσεις. Δέν πρέπει νά νομίζετε ότι μιλάω από τριπόδος. Έμπειρίες ένός ανθρώπου πού αισθάνεται καταδικασμένος νά έκφραστεί και ύποχρεωμένος ν' άμυνθεί από ύβριους κινδύνους πού παρουσιάζονται ως αγαθά. Όπως όλοι οι μεγάλοι τής νεώτερης Έλλάδας θεωρώ ύπονοέωσή μου, άσχετα άν είμαι τόσο μεγάλος, νά είμαι σ' έπαφή μέ τήν Ευρώπη, όσο κι άν διαφέρουμε άπ' αυτή σέ πολλά. Άλλά δέ θά ήθελα ποτέ ή Έλλάδα νά γίνει σκουπιδοτενεκές άσημάντων πραγμάτων πού έξάγονται είτε ως κλασική είτε ως επαναστατική τέχνη. Ός τώρα πάλι νά γίνει τό ίδιο μέ τή μοντέρνα. Όλα πρέπει νά κινούνται και νά έλέγονται από τόν άνθρωπο. Όλα

Ο Γιάννης Τσαρούχης μιλάει στή Β. Σπηλιάδη γιά τήν τέχνη στή σύγχρονη κοινωνία.

άντιπαθητικοί. Περιστοιχιζόμαστε από άπειλητικούς σωτήρες πίο έπιβόλους από τίς ίδιες τίς άπειλές. Ζούμε σ' έποχή πού οργιάζουν οι μεσάζοντες. Έπιβίω πώς ή ζωή δέ θά δεχτεί τόσους πολλούς κι άπειλητικούς σωτήρες και μεσάζοντες.

ΕΡ.: Πώς νομίζετε ότι θά μπορούσε ν' άμυνθεί ό σύγχρονος άνθρωπος;

ΑΠ.: Ένα ισχυρό μέσο άμυνας είναι νά κατεβάσουμε τό οικονομικό επίπεδο τής ζωής μας. Ένα μέρος τής μοντέρνας τέχνης θέλησε νά έκφράσει τί νέα εποχή τής όποιας χαρακτηριστικό είναι ή τεχνική επανάσταση. Όπως και νά είναι ή εποχή μας άρχίζει νά καταλαβαίνει ότι τό άνώτερο επίπεδο πού μας δίνει ή πολιτική και ή οικονομική ευμείρια δέ μας δίνει και τήν έλπιζόμενη εύτυχία. Γιατί τό πρόβλημα δέν είναι πόσοι περισσότεροι άνθρωποι θά μετέχουν των αγαθών όπως πιστεύω

πώς δημιουργεί ή έπιβίωσή τους Άλλά πήγαμε πολύ μακριά. Αυτό όμως δείχνει τή ζωτικότητα τής τέχνης και τή συσνέτισή της μέ τή ζωή.

ΕΡ.: Μιά και μιλήσατε γιά όρθή και μη κατανομή των αγαθών, πώς βλέπετε αυτή τήν μεγάλη άνοδο των τιμών των έργων τέχνης πού κάνει άπρόσιτη τήν τέχνη στό μεγάλο κοινό;

ΑΠ.: Έχθρικά. Η τέχνη πρέπει νά βγει έξω από τό εμπόδιο. Κι αυτό θά γίνει και από τήν άνιδιοτέλεια των εμπόρων και των πλουσίων κορηγών αλλά κυρίως από τήν αλλαγή του καλλιτέχνη πού άποφασίζει νά ζήσει λιτά και νά πληρωθεί μόνο από τήν πνευματική ικανοποίηση πού του δίνει ή τέχνη. Δέν νομίζω πώς όλος ό κόσμος πρέπει νά άπολαμβάνει τήν τέχνη γιατί όλος ό κόσμος δέν τήν έχει ανάγκη. Άλλά πρέπει νά είναι προσιτή ή τέχνη σ' αυτούς πού τήν αγαπούν και όχι νά γί-

πανάκριβο μπορούσε ν' άσχοιληθεί μέ προβλήματα πού δέν άσχοιληται κι άν ρωτούσαν τή γνώμη μου θά πρότεινα νά μετατραπεί σέ τηλεφωνικό κέντρο γιά νά μπορεί κανείς νά τηλεφωνεί στή Γαλλία κάπως καλύτερα άπ' ό,τι κατά τό έπος τής Άλβανίας στό Μέτωπο...

ΕΡ.: Πώς αντιμετώπιζετε αυτή τήν πρωτοφανή λατρεία του κοινού;

ΑΠ.: Έρχεται άγνά, και μού προεγγεί άμφιβολίες και φόβο. Με παροργεί μόνο όταν σκεφτώ ότι πιθανόν ή έκθεση αυτή νά μεταδώσει κάποια εύτυχία κι ευφορία πού ελγα τήν ώρα πού συνελάβανα τά έργα μου. Δέν άποκλείεται νά είμαι κι ένας καλός καλλιτέχνης. Πάντως είναι φυσικό νά είμαι ό τελευταίος πού μπουρεί νά τό ξέρει.

ΕΡ.: Πότε ή στροφή ένός σύγχρονου καλλιτέχνη σέ παλιότερες